

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ ΓΙΑ

ΤΗΝ ΟΜΗΡΙΚΗ «ΙΛΙΑΔΑ»

Βρίζοντας τον ήρωα Αχιλλέα

«Η Ιλιάδα δεν είναι φιλοπόλεμο έργο, αλλά ούτε και εύκολα αντιπολεμικό. Είναι ένα ανατρεπτικό ποίημα», λέει ο Δημήτρης Μαρωνίτης που τη μεταφράζει ξανά

Του **Μανώλη Πιμπλή**

«Υπάρχουν αναστολές απέναντι στην Ιλιάδα που δεν είναι ανεξήγητες. Ο Αλέκος Αργυρίου (σ.σ.: ο κριτικός λογοτεχνίας που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή) μου έλεγε ότι τη θεωρούσε για πολλά χρόνια – και δεν είναι ο μόνος – ένα πληκτικό, φιλοπόλεμο έργο. Προσωπικά θεωρώ ότι είναι αφελής η εξήγηση ότι μας ζαλίζει με πολεμικές σκηνές», λέει στα «ΝΕΑ» ο καθηγητής Δημήτρης Μαρωνίτης.

Οι ριζοσπαστικές απόψεις του για τα ομηρικά έργα, και ειδικά η θέση του ότι η Ιλιάδα δεν είναι φιλοπόλεμο έργο, συγκίνησαν προ ετών τον παγκοσμίου φήμης Αμερικανό κριτικό λογοτεχνίας Χάρολντ Μπλουμ, που ανέθεσε σε πανεπιστημιακούς τον σχολιασμό των μελετημάτων του Έλληνα φιλόλογου. Αν όμως η Ιλιάδα δεν είναι φιλοπόλεμο έργο, τι είναι;

«Είναι ένα ανατρεπτικό ποίημα», απαντά ο Δημήτρης Μαρωνίτης που βρίσκεται στη μέση ενός ακόμη πιτάνιου μεταφραστικού έργου – έχει μεταφράσει δεκαέξι ραψωδίες, μόλις εξέδωσε τον πρώτο τόμο της Ιλιάδας (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Άγρα) και πιστεύει ότι μέχρι το 2011 θα έχει ολοκληρώσει.

«Η Ιλιάδα είναι το μοναδικό παράδειγμα ηρωικού έπους, όπου αντί να μνηνέται ο κεντρικός ήρωας ή να προβάλλεται η αρετή του καθυβρίζεται ήδη στο προοίμιο!», εξηγεί. «Κατακρίνεται το καταστροφικό του πάθος και η οργή του που συνεπάγεται τον εξευτελιστικό θάνατο των δικών του και άλλων».

Εν τέλει, όμως, «δεν είναι ούτε ένα εύκολο αντιπολεμικό έπος η Ιλιάδα. Αξονάς της είναι το πάθος και τα πάθη του πολέμου. Και το στοιχείο του μοιραίου. Ο ποιητής ενδιαφέρεται επίσης για το κλέος του θνητού ανθρώπου. Κάποιοι πεθαίνουν ευkleείς, κάποιοι ακleείς», λέει ο Δημήτρης Μαρωνίτης.

Με πλούσια ερευνητική, συγγραφική και εκδοτική δραστηριότητα αυτήν την εποχή, ο Δημήτρης Μαρωνίτης βλέπει τη μετάφρασή του – για την οποία γράφτηκε ότι «βυθίζει το μαχαίρι στο κόκαλο» – σε στήλες με ευπώλητα βιβλία.

«Προσπάθησα στη μετάφρασή μου να υπάρχει ταπεινοφροσύνη, αφιλοδοξία», λέει. «Οι μεταφράσεις των Κα-

«Τι σόι ήρωας έπους είναι αυτός;» λέει ο Δημήτρης Μαρωνίτης για τον Αχιλλέα ο οποίος, για χάρη της Βρισηίδας (εδώ, ο Μπραντ Πιτ - Αχιλλέας στην αγκαλιά της Ρόουζ Μπερν, στην ταινία «Τροία») που του την απέσπασε ο Αγαμέμνων, απείχε από τη δράση της ομηρικής Ιλιάδας για δεκαοκτώ ραψωδίες

ζαντζάκη - Κακριδή είναι σφραγισμένες από τον μόχθο της μετάφρασής τους. Προσωπικά καταλήγω ότι είναι σημαντικότερη η αποφόρτιση του μόχθου, ώστε το κέντρο βάρους να πέσει στο μετάφρασμα».

Και εξομολογείται: «Η γραφή, η ανάγνωση και η μετάφραση συνυπήρχαν πάντα στη ζωή μου. Με τα χρόνια ο ρόλος της μετάφρασης μεγαλώνει, πάει να φάει τους δύο άλλους. Συχνά μας διαφεύγει ότι η καθιερωμένη ομιλία μας είναι ένα μεταφραστικό προϊόν. Μιλάς και εγώ μεταφράζω τα λόγια σου. Ο τρόπος που συνεννοούμαστε είναι μετα-

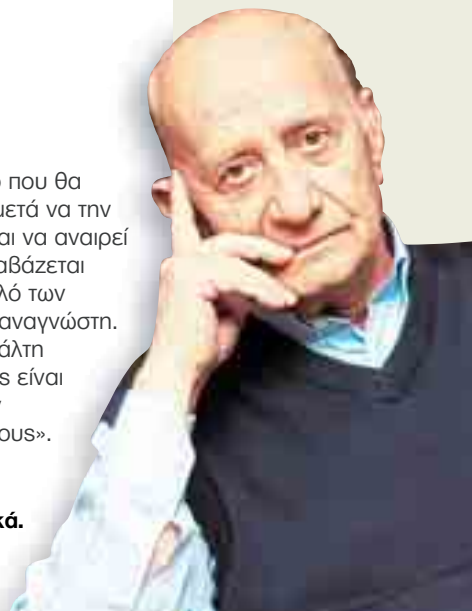
φραστικός ή παραφραστικός. Και στη λογοτεχνία, όμως, το ένα έργο μεταφράζει το άλλο. Πρέπει να κατανοηθεί ότι όσο σημαντικότερο έργο είναι κάποιο τόσο ισχυρότερο μεταφραστικό απόθεμα και δυναμικό διαθέτει».

Και το συμπέρασμά του από τη μετάφραση: «Εκατό πράγματα θα μπορούσαν να διδαχθούν οι πεζογράφοι μας, αν μελετούσαν την Ιλιάδα. Ο Αϊζενστάιν, κατά δήλωσή του, όταν έκανε το μοντάζ στον "Αλέξανδρο Νιέφσκι", είχε ως πρότυπό του τις σκηνές μάχης της Ιλιάδας. Καλύτερο μοντάζ δεν μπορούσε να βρει, είχε πει».

Ανοίξτε (σχολικό) παράθυρο να μπει φρέσκος αέρας

«Στο σχολείο, η Ιλιάδα διδάσκεται αποσπασματικά», λέει ο Δημήτρης Μαρωνίτης. «Αυτό που θα έπρεπε να γίνεται είναι να λένε οι δάσκαλοι στα παιδιά να τη διαβάσουν ολόκληρη και μετά να την κουβεντιάσουν στην τάξη. Δεν είναι δυνατόν η εκπαίδευση να κατασπαράσσει τα έπη και να αναίρει την απόλαυση της αθέρινης ανάγνωσης από δασκάλους και μαθητές. Θα έπρεπε να διαβάζεται όπως κάθε άλλο βιβλίο, χωρίς να επιβαρύνεται η ανάγνωση με σχολία. Το φρέσκο μυαλό των παιδιών 12-14 ετών πιάνει περισσότερα πράγματα από το αδρανοποιημένο του ώριμου αναγνώστη. Αλλά για να γίνουν όλα αυτά δεν πρέπει η ανάγνωση να επιβαρύνεται από κανέναν εφιάλητη εξέταση. Η διδασκαλία των ανθρωπιστικών μαθημάτων και επιστημών πάσχει. Ο χώρος είναι απολύτως στεγανοποιημένος. Δεν υπάρχει παράθυρο να μπει φρέσκος αέρας. Αλλά αν βγάλεις τα παιδιά εκτός σχολείου, μένεις συχνά έκθαμβος με την ευστοχία του λόγου τους».

«Στην απροθυμία μας να διαβάσουμε ξανά την Ιλιάδα ενέχονται νομίζω και κάποιες προηγούμενες μεταφράσεις. Η γλώσσα τους, η στιχουργηση, το ύφος είναι πολύ παραδοσιακά. Εκτιμώ ιδιαίτερα τη μετάφραση των Καζαντζάκη - Κακριδή που έχει κατηγορηθεί επειδή διέσωσε το ρεαλιστικό στοιχείο στις σκληρές σκηνές», λέει ο Δημήτρης Μαρωνίτης

ΕΚΘΕΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΔΗΜΟΥ

Χρώμα και ένταση από τα χρόνια που «άνοιγαν» τα αλβανικά σύνορα

«Το 1990, την εποχή που ο Ισμαήλ Κανταρέ ετοιμάζεται να πάρει τον δρόμο της εξορίας, ο φωτογράφος Γιάννης Δήμου αποφασίζει να εξερευνήσει την Αλβανία. Επιθυμεί να καταγράψει την καινούργια εποχή που ανατέλλει σε μία χώρα της οποίας είχαμε αποστερηθεί κάθε εικόνα λόγω της σαραντάχρονης δικτατορίας». Κάπως έτσι

Η παλαιότερη συναντά τη νεώτερη αλβανική ιστορία (© Γιάννης Δήμου/ Apeiron Photos)

αρχίζει η περιπλάνηση σε «μια χώρα χωρίς εικόνες», όπως ήταν μέχρι τότε, υπό το καθεστώς του Χότζα η Αλβανία. Και η έκθεση «Γιάννης Δήμου / Αλβανία, Εικόνες στο Μεταίχμιο 1990-1991» («κρυμμένη» στο Πάρκο Ελευθερίας), καθώς και η ομώνυμη έκδοση (Εκδ. Apeiron Photos) με τη δουλειά του διακεκριμένου φωτογράφου του Apeiron, καταγράφουν τα πρώτα βήματα της χώρας προς τη δημοκρατία, ύστερα από 45 χρόνια σταλινικής απομόνωσης.

Και να σκεφθεί κανείς ότι αυτή η καταγραφή μάς έρχεται από τα χρόνια που και τα ελληνικά σύνορα (εξατίας πολιτικών που σήμερα πλέον έφθασαν να καταλάβουν ανώτατο θώκο...) άνοιγαν, ανεξέλεγκτα, στους Αλβανούς οικονομικούς μετανάστες – άρα μια στιγμή που έχει ιστορική σημασία για τη σημερινή και μελλοντική Ελλάδα των μεταναστών. Η έκθεση (που όπως και η έκδοση συνοδεύεται από κείμενο του Ισμαήλ Κανταρέ) πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Athens Photo Festival 2009.

INFO

Στο Κέντρο Τεχνών (Πάρκο Ελευθερίας, τηλ. 210-7232.603) έως και απόψε. Είσοδος ελεύθερη.